

Η πειθώ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Το εγχείρημα να προσεγγίσουμε το κεφάλαιο της Πειθούς, ώστε να εκπονήσουμε ερωτήσεις ενδεικτικές του τρόπου αξιολόγησης των μαθητών επ' αυτού, συνοδεύτηκε από την επίγνωση της ιδιαίτερης δυσκολίας και σπουδαιότητας του κεφαλαίου.

Η ιδιαίτερη δυσκολία οφείλεται στην υφή των νοητικών διεργασιών που απαιτούνται για την κατανόηση, την επεξεργασία και την παραγωγή τεκμηριωμένου λόγου και, γενικά, κειμένων επιχειρημάτων. Αυτή η υφή άρχισε να διερευνάται μόλις τις τελευταίες δεκαετίες, σε διάφορους ερευνητικούς τομείς¹, με αποτέλεσμα να διαθέτουμε σήμερα τα συμπεράσματα από έναν μεγάλο αριθμό πειραμάτων, συνεδρίων, δημοσιεύσεων, σύμφωνα με τα οποία η ενασχόληση με τον λόγο επιχειρημάτων και γενικά με τις στρατηγικές πειθούς επιστρατεύει και ενορχηστρώνει τις πιο λεπτές και απαιτητικές δεξιότητες της ανθρώπινης νόησης².

Η ιδιαίτερη σπουδαιότητα του κεφαλαίου οφείλεται στη σημασία της πειθούς και του τεκμηριωμένου λόγου στη ζωή μας. Η ικανότητα να χειριζόμαστε επιδέξια τις διάφορες στρατηγικές πειθούς και να τεκμηριώνουμε αποτελεσματικά τα λόγια και τα γραπτά μας καθορίζει την επιτυχία των στόχων και των έργων μας. Δεν είναι, λοιπόν, καθόλου τυχαίο το ζωνρό ενδιαφέρον για την πειθώ και τον αποδεικτικό λόγο που αναπτύχθηκε τα τελευταία χρόνια σε τομείς όπως ιδιωτικές και δημόσιες εταιρίες, γραφεία πολιτικών κομμάτων και δημοσίων σχέσεων. Στις περιπτώσεις αυτές αξιοποιείται κάθε σημαντική συνεισφορά στις γνώσεις και τις

---

¹ Αυτές οι περιοχές είναι: η Γνωστική Ψυχολογία (λ.χ. Bereiter C. & M. Scardamalia, *The Psychology of Written Composition*, Hill New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates 1987)· η Κειμενολογία (λ.χ. van Eemeren F. H., Grootendorst, S. Jackson & S. Jacobs, "Argumentation", στον τόμο του van Dijk T. (εκδ.), *Discourse as Structure and Process*, London: Sage Publications 1997, σσ 208-229)· η Θεωρία της Τεχνητής Νοημοσύνης (μία εφαρμογή της έρευνας σ' αυτήν την περιοχή είναι το ηλεκτρονικό πρόγραμμα "Αρχέλογος" το οποίο προτείνει έναν τρόπο ανάλυσης του πλατωνικού κειμένου του "Πρωταγόρα", έτσι όπως το επεξεργάστηκε ομάδα ειδικών από το Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου, με επικεφαλής τον καθηγητή κ. Σκαλτσά, και το οποίο, με πρωτοβουλία της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς, διανέμεται στα Λύκεια για το σχολικό έτος 1999-2000) η Φιλοσοφία (λ.χ. Evans J. D. G. *Aristotle's Concept of Dialectic*. Cambridge: Cambridge University Press 1977) η Κοινωνιολογία (με εφαρμογές λ.χ. στα μέσα μαζικής ενημέρωσης στο σχεδιασμό των επικοινωνιακών στρατηγικών των κυβερνήσεων, βλ. και: Jacobs S., "Speech acts and arguments". *Argumentation*, τ. 3, 1987, σσ. 345-365, Ivie R. L., "The ideology of freedom's fragility in American foreign policy argument", *Journal of the American Forensic Association*, τ. 24, 1987, σσ. 265-273.)

² Βλ., μεταξύ άλλων, Kellog R., *The Psychology of Writing*. Oxford: Oxford University Press 1994.

δεξιότητές μας σχετικά με την πειθώ, από τη Ρητορική των σοφιστών και τον Αριστοτέλη μέχρι και τη σύγχρονη έρευνα³. Και βέβαια αυτές οι εφαρμογές δεν είναι πάντοτε άδολες. Όπως προβλέπει και το διδακτικό εγχειρίδιο (*Έκφραση-Έκθεση*, τεύχος Γ', σ. 54), ο στόχος μπορεί να είναι να παραπλανήσουν, να προπαγανδίσουν, να κατευθύνουν τα συναισθήματα, να χειραγωγήσουν τη σκέψη, να πειθαναγκάσουν. Γι' αυτό είναι σημαντικό να αναπτύξει ο μαθητής την ικανότητα να διακρίνει και να κρίνει τις προθέσεις πίσω από τους τρόπους και τις μορφές πειθούς. Ή σύμφωνα με τα λόγια του Gianni Rodari (*Η Γραμματική της Φαντασίας*, εκδ. Τεκμήριο, Αθήνα 1985, σ. 15):

Το “όλες οι χρήσεις του λόγου για όλους” μου φαίνεται ένα καλό σύνθημα, που ηχεί όμορφα και δημοκρατικά. Όχι για να γίνουν όλοι καλλιτέχνες, αλλά για να μην είναι κανένας δούλος.

Σ' αυτό το πλαίσιο προβληματισμού προσπαθήσαμε να συνδέσουμε τις ερωτήσεις του παρόντος κεφαλαίου με περιστάσεις επικοινωνίας πιθανές και -κατά το δυνατόν- ενδιαφέρουσες για τους μαθητές, καθώς και να αποφύγουμε ερωτήσεις “εργαστηριακού” χαρακτήρα, που θα μπορούσαν να διερευνήσουν λ.χ. την ευχέρεια του μαθητή να κατανοεί, να αξιολογεί και να διατυπώνει επιχειρήματα της τυπικής λογικής⁴.

Εκτός από αυτή τη γενική αρχή, τα κριτήρια επιλογής των κειμένων που χρησιμοποιήθηκαν στις ερωτήσεις του κεφαλαίου της Πειθούς διαμορφώθηκαν ως εξής:

- a) Τα θέματα των κειμένων να ανταποκρίνονται, κατά το δυνατόν, στην εμπειρία των μαθητών, καθώς και στην κοινωνική και επιστημονική επικαιρότητα στην Ελλάδα και στον κόσμο.

---

³ Βλ. και Perloff R., *The Dynamics of Persuasion*, εκδ. Lawrence Erlbaum, New Jersey 1993 σ. vii, καθώς και Vedung E. *Political Reasoning*, Newbury Park, CA: Saga 1982 και Vedung E., “Rational Argumentation and Political Deception”, στον τόμο των van Eemeren R. και συνεργ.: *Proceedings of the Conference on Argumentation*, Dordrecht / Providence: Foris Publications 1986, σσ. 353-364, όπου προτείνονται κανόνες για την αξιολόγηση των συλλογισμών και των επιχειρημάτων στον πολιτικό λόγο.

⁴ Σχετικά με την αυθεντικότητα των κειμένων στην επικοινωνιακή διδασκαλία της γλώσσας βλ. και Μητσης Ν., *Η Διδασκαλία της Γραμματικής στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1995, σσ. 85-86.

- β) Ως προς το περιεχόμενο, τα κείμενα να εφαρμόζουν αρχές εύλογες για κάθε παιδαγωγό. Έτσι λ.χ. αποδελτιώθηκαν κείμενα με αισιόδοξη στάση ως προς την όψη της σύγχρονης ζωής που πραγματεύονται (βλ. το κείμενο με τίτλο “Ασκήσεις ψυχραιμίας και χιούμορ” στο κριτήριο για ωριαία δοκιμασία). Επίσης, επιδιώξαμε, κατά το δυνατόν, να εντοπίσουμε ή να κατασκευάσουμε κείμενα ελκυστικά είτε χάρη στις πληροφορίες που παρέχουν ή και χάρη στη διατύπωσή τους.
- γ) Ως προς την έκταση, να εφαρμόζουν την αρχή της πρακτικότητας. Έτσι, τα κείμενα, ολόκληρα ή αποσπάσματα, έχουν την ελάχιστη έκταση που επιτρέπει τη διερεύνηση των οικείων στόχων αξιολόγησης.

Η τήρηση αυτών των κριτηρίων μάς οδήγησε στην αξιοποίηση κειμένων που προέρχονται κυρίως από τον ημερήσιο τύπο. Αυτό συμβαίνει, επειδή ο τύπος προσφέρει πλούσιο ρεπερτόριο θεμάτων και σύγχρονο προβληματισμό. Στο σημείο αυτό ίσως χρειάζεται μια περαιτέρω διευκρίνιση. Η αναζήτηση κατάλληλων δημοσιογραφικών κειμένων κατέληξε σε επιλογές από ορισμένες εφημερίδες. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι υπάρχουν και άλλοι, άδηλοι λόγοι προτίμησης των συγκεκριμένων εφημερίδων. Σημαίνει απλώς ότι τα κείμενα που συναντήσαμε σ’ αυτές εξυπηρετούν καλύτερα τους στόχους των ερωτήσεων. Το ίδιο κριτήριο ισχύει ως προς τους συντάκτες ή τους συγγραφείς των κειμένων αυτών: ***αυτό που επιλέγουμε είναι το κείμενο και όχι ο δημιουργός του.***

Ένα άλλο ζήτημα που αντιμετωπίσαμε είναι η σχέση ανάμεσα στους τύπους των ερωτήσεων και στους στόχους ή και στη φύση κάθε ενότητας. Όπως θα παρατηρήσει ο αναγνώστης που θα ξεφυλλίσει τις σελίδες του κεφαλαίου της Πειθούς στο παρόν τεύχος, οι ερωτήσεις κλειστού τύπου είναι περιορισμένες στη μορφή της σύζευξης, με εξαίρεση τις ενότητες του λεξιλογίου. Αυτό συμβαίνει, επειδή οι τρόποι πειθούς που πραγματεύεται η σχετική ενότητα του σχολικού εγχειριδίου είναι λίγοι σε αριθμό και δεν προσφέρουν υλικό για ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής ή συμπλήρωσης κενού. Η σύνταξη τέτοιων ερωτήσεων θα οδηγούσε στη μονότονη επανάληψη των τρόπων πειθούς (: επίκληση στη λογική, στο συναίσθημα, στην αυθεντία, στο ήθος του πομπού ή του δέκτη, επίθεση στο ήθος του αντιπάλου) ως αλληλοαποκλειόμενες επιλογές. Το ίδιο ισχύει για την ενότητα τη σχετική με τα κριτήρια αξιολόγησης ενός επιχειρήματος (: εγκυρότητα, αλήθεια, ορθότητα). Ως προς το περιεχόμενο

των ερωτήσεων, ας σημειωθεί ότι στις ενότητες «Η πειθώ στο δικανικό λόγο» και «Η πειθώ στον επιστημονικό λόγο» οι ερωτήσεις ελεύθερης ανάπτυξης ζητούν από το μαθητή την παραγωγή δοκιμακού και όχι δικανικού ή επιστημονικού λόγου αντιστοίχως, εφόσον ο μαθητής δεν μπορεί να γράψει από τη θέση ενός δικαστή ή ενός επιστήμονα.

Οι ερωτήσεις επί του λεξιλογίου δεν περιλαμβάνουν λέξεις οι οποίες αναφέρονται στα δοκιμακά κείμενα του σχολικού εγχειριδίου. Περιορίζονται μόνο στις λέξεις της οικείας ενότητας του λεξιλογίου.

Ως προς τις ερωτήσεις που ζητούν συμπλήρωση πινάκων ή δικαιολόγηση απαντήσεων, ίσως δεν είναι περιττό να σημειώσουμε ότι ο χώρος που διατίθεται κάθε φορά είναι ενδεικτικός και δεν υπονοεί ότι η επιθυμητή απάντηση θα πρέπει να «χωράει» στο αντίστοιχο κουτάκι ή την αράδα: το παρόν τεύχος δεν είναι, βέβαια, τετράδιο εργασίας (workbook).

Οι ενδεικτικές ερωτήσεις στα κεφάλαια της Πειθούς και του Δοκιμίου δεν συνοδεύονται από υποδείξεις σχετικά με την καταλληλότητά τους για τη σχολική τάξη ή για το σπίτι. Σε κάθε περίπτωση ο καθηγητής είναι εκείνος που κρίνει αυτή την καταλληλότητα.

Η αρίθμηση των ερωτήσεων υπηρετεί τη σκοπιμότητα της αντιστοιχίας της με την αρίθμηση στο σχολικό εγχειρίδιο - αντιστοιχία που διευκολύνει και την τράπεζα θεμάτων. Βέβαια, έτσι έχουμε ασυνήθιστα αποτελέσματα, όπως “Ι.Δ.2.”, επειδή συνυπάρχουν λατινικά, ελληνικά και αραβικά ψηφία, ελπίζουμε όμως να γίνουν ανεκτά από τον αναγνώστη.

Τα κείμενα των οποίων η προέλευση δεν δηλώνεται έχουν κατασκευαστεί από την ομάδα σύνταξης.

Κλείνοντας την παρούσα εισαγωγή, δεν μας κουράζει να επαναλάβουμε ότι οι παρατηρήσεις και τα σχόλια των μάχιμων φιλολόγων επί του προτεινόμενου υποστηρικτικού υλικού για το μάθημα της Έκφρασης-Έκθεσης ανήκουν στην ανατροφοδότηση της εργασίας μας και γι’ αυτό δεν είναι απλώς επιθυμητά, αλλά και επιζητούμενα.

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΕΙΘΩ

I.1. Ερώτηση ελεύθερης ανάπτυξης

Στην τελευταία (μεταθανάτια) ποιητική συλλογή του Οδυσσέα Ελύτη *Εκ του πλησίον* (εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1998, σ. 70) συναντάτε την ακόλουθη αποφθεγματική ρήση:

Το πείσμα είναι υγεία. Είναι πρωινή γυμναστική που πρέπει να την κάνουμε κάθε μέρα, εάν θέλουμε να κρατήσουμε την επαφή μας με το ζωντανό μέρος των πραγμάτων.

Με το θάρρος που σας παρέχει η αλήθεια του ποιητικού λόγου, γράφετε μια επιστολή σε ένα φίλο που εμφανίζει έλλειψη αυτοπεποίθησης και τάσεις παραίτησης από τους προσωπικούς του στόχους. Στο κείμενο αυτό να εξηγήσετε σε μία παράγραφο τη διαφορά ανάμεσα στο υγιές και το νοσηρό πείσμα και στην επόμενη παράγραφο να προσπαθήσετε να πείσετε τον αποδέκτη της επιστολής για το είδος της “πεισματικής” νοοτροπίας και συμπεριφοράς που νομίζετε ότι πρέπει να υιοθετήσει.

I.2. Ερώτηση συνδυασμού σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

Ας υποθέσουμε ότι χρειάζεστε ένα κείμενο εισαγωγικό σε ένα έντυπο καλλιτεχνικό πόνημα (λ.χ. λεύκωμα φωτογραφιών, συνθετική εργασία, περιοδικό, φυλλάδιο συνοδευτικό σχολικής εκδήλωσης), το οποίο ετοιμάσατε μαζί με συμμαθητές σας. Κατά την προσπάθειά σας να συνθέσετε αυτή την εισαγωγή, αναζητάτε συναφή κείμενα, όπως αυτά που δίνονται στη συνέχεια. Αφού τα διαβάσετε:

- α) να αναγνωρίσετε τον βασικό τρόπο πειθούς που εφαρμόζεται στο καθένα και να δικαιολογήσετε τους χαρακτηρισμούς σας,
- β) να γράψετε ένα δικό σας κείμενο, περίπου 200 λέξεων, όπου θα υποστηρίζετε την αναγκαιότητα της τέχνης, επικαλούμενοι τόσο τη λογική όσο και το συναίσθημα των αναγνωστών.

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Το να απολαμβάνεις την τέχνη σημαίνει ότι έχεις αξιοποιήσει όλες τις δυνατότητες του εγκεφάλου σου, επομένως έχεις δοξάσει τη φύση σου. Συχνά υπάρχουν άνθρωποι που περνούν μια ολόκληρη ζωή χρησιμοποιώντας τον εγκέφαλό τους -τη φύση τους δηλαδή- για να κάνουν μόνο υπολογισμούς. Τι θα φάμε σήμερα, πόσο θα κερδίσουμε, πόσα αντίτυπα θα πουλήσει το βιβλίο μου, πόσο όμορφος είμαι, πόσα σπίτια έχω ... Ο εγκέφαλος περιορίζεται σε υπολογισμούς αυτού του είδους, γίνεται όργανο πρωτόγονο, άχρηστο, μέσον για να πάει ο άνθρωπος στη χώρα της δυστυχίας.

(Από συνέντευξη του διάσημου Άγγλου φυσικού Ρότζερ Πένρουζ στον Θ. Λάλα, στην εφημερίδα "Το Βήμα", 4.4.99)

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

*- Πόσο αναγκαίο είναι αυτό το "περιττό" της τέχνης στη ζωή μας;
- Είναι η ανάσα μας, το οξυγόνο μας. Το μη απαραίτητο ορίζει τον άνθρωπο. Είναι η ψυχή μας, είναι η απόδειξη της πνευματικότητάς μας αυτό. Είναι αυτό που σηκώνει τον άνθρωπο όρθιο στα πόδια του.*

(Από συνέντευξη του Β. Φωτόπουλου στην Β. Κοσκιγιώτου στην εφημερίδα "Το Βήμα", 7.3.99, με τίτλο "Το μη απαραίτητο ορίζει τον άνθρωπο")

Ι.3. Ερώτηση σύντομης απάντησης

Ο δήμος ή η κοινότητά σας έχει αναλάβει την πρωτοβουλία μιας ενημερωτικής εκστρατείας για ζητήματα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος. Συμμετέχοντας στην προσπάθεια ετοιμάζετε το κείμενο που θα συνοδεύσει ένα από τα τρίπτυχα που έχουν φωτογραφίες και πληροφορίες σχετικές με το θέμα. Ας υποθέσουμε ότι στην αρχή συντάξατε το κείμενο που ακολουθεί και μετά δοκιμάζετε δύο -ελεύθερες- παραλλαγές του: μία που απευθύνεται κυρίως στο συναίσθημα και μία που απευθύνεται κυρίως στο ήθος του αναγνώστη. Να συνθέσετε τις δύο παραλλαγές.

Υπεραπιστείτε τους ανυπεράσπιστους!

Μην αγοράζετε καλλυντικά που έχουν δοκιμαστεί σε ζώα. Τα ζώα δεν πρέπει να γίνονται θύματα της ανθρώπινης ματαιοδοξίας, Υποφέρουν από τις δοκιμές και τα πειράματα που υφίστανται και γίνονται έτσι μάρτυρες της βαρβαρότητάς μας. Δεν είναι ούτε ηθικά σωστό αλλά ούτε και επιστημονικά αναγκαίο να δοκιμάζουμε σε ζώα προϊόντα περιποίησης των μαλλιών και του σώματος.

Ι.4. Ερωτήσεις συνδυασμού αντικειμενικού τύπου και σύντομης απάντησης

I.4.1. Να αντιστοιχίσετε τα κείμενα της στήλης Α με τους στόχους σύνταξης που περιέχει η στήλη Β. Να δικαιολογήσετε τις επιλογές σας, βάσει των κριτηρίων που παρέχονται στο σχολικό εγχειρίδιο (Έκφραση-Έκθεση, τ. Γ'), σ. 11.

Α	Β
<p>α) Η εξουσία χρειάζεται φαντασία. Και η Βουλή των Εφήβων χρειάζεται εσένα. Αν φοιτάς στην Α' ή Β' Λυκείου ή στην τελευταία τάξη Τεχνικών Επαγγελματικών Σχολών, πάρε μέρος στη Δ' Σύνοδο της Βουλής των Εφήβων. Για ν' αλλάξει κάτι, πρέπει να κάνεις κάτι!</p> <p>β) Το θέατρο πορεύτηκε 2500 χρόνια χωρίς σκηνοθέτες. Αυτό δεν σημαίνει πως στα χρόνια αυτά μέσα στους διονυσιακούς θιάσους, στις συντεχνίες των μίμων, στους βασιλικούς θιάσους ή στα αστικά θεατρικά σχήματα δεν υπήρχε τάξη, πειθαρχία και πως όλοι δεν υπήκουαν στην αρχή ενός ανδρός. Αντίθετα, σε κάθε συντεχνία υπήρχε μια ιεραρχία άτεγκτη, μια πυραμίδα εξαρτήσεων από τον αρχιμάστορα ως τον κάλφα, από τον δόκιμο ως το κοπέλι. Ένας πάντα κάνει κουμάντο, ο αρχαιότερος, ο εμπειρότερος, ο ισχυρότερος, ο κεφαλαιούχος κλπ.</p> <p>γ) Στο χώρο τον ελληνικό το φως έχει μια ξεχωριστή θέση από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Οι ποιητές το θεοποίησαν· οι θρησκείες επίσης. Ο Απόλλωνας είναι θεός του φωτός. Ο Δίας θεός του κεραυνού και της φωτιάς· άρα του φωτός. Οι ήρωες της τραγωδίας και της μυθολογίας χάνονται στο φως. Ο Οιδίποδας, η Μήδεια, ο Φαέθων, η Σεμέλη, ο Ίκαρος. Ο Χριστός είναι φως. Ο ήλιος είναι φως και η ελληνική γη είναι γεμάτη φως. Και ο στίχος του Ελύτη έτη φωτός μεσ' τον ασβέστη πυκνώνει τον ποιητικό ορισμό του ελληνικού χωρόχρονου.</p> <p>δ) Κλείστε την τηλεόραση! Για να έχετε τη δυνατότητα να διαβάσετε περισσότερα βιβλία, δραστηριότητα που καλλιεργεί τη φαντασία, σε αντίθεση με την τηλεόραση που την περιορίζει. Χίλιες λέξεις είναι καλύτερες από χίλιες εικόνες.</p>	<p>A) Να εξηγήσει</p> <p>B) Να πείσει</p>

Αντιστοίχιση .....

Δικαιολόγηση.....

(Το απόσπασμα α) προέρχεται από αγγελία στις εφημερίδες, το β) είναι από άρθρο του Κ. Γεωργουσόπουλου με τίτλο "Ο σκηνοθετισμός" στην εφημερίδα "Τα Νέα", 14.4.99. Το γ) ανήκει σε (ελαφρά συντομευμένο) άρθρο της Ανθούλας Δανιήλ με τίτλο "Ο χώρος και ο χρόνος στην ποίηση του Οδυσσέα Ελύτη" στον τόμο *Οδυσσέας Ελύτης: ανιχνεύσεις στο έργο του*, Φιλολογική Βιβλιοθήκη Συνδέσμου Φιλολόγων Ν. Λέσβου, Μυτιλήνη 1998, σσ. 73-74, και το δ) σε άρθρο των Δ. Π. Γαλάνη και Ν. Καραγιάννη με τίτλο "50 λόγοι να μην βλέπουμε τηλεόραση", στην εφημερίδα "Το Βήμα", 7.3.99.)

I.4.2. Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β (ένα περισσεύει). Έπειτα, να χαρακτηρίσετε τον τρόπο πειθούς που κυρίως εφαρμόζεται σε κάθε απόσπασμα της στήλης Α (λ.χ. επίκληση στη λογική, στο συναίσθημα, στο ήθος του δέκτη, συνδυασμός στρατηγικών).

A: KEIMENA	B: ΕΙΔΟΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ
A) Η χώρα μας από την απελευθέρωσή της το 1821 είχε μια αξιοθαύμαστη διαδρομή. Από το μικρό κράτος της Ρούμελης, του Μοριά και των νησιών, από μια χώρα ερημωμένη, δείτε πόσα καταφέραμε σε 170 χρόνια. Σήμερα η Ελλάδα είναι μέσα στα 25 πλέον ευημερούντα κράτη του κόσμου και ανήκει στους πιο ισχυρούς διεθνείς οργανισμούς. Με όραμα, σχεδιασμό και αποφασιστικότητα μπορούμε να επιταχύνουμε την ανάπτυξη της οικονομίας, αλλά και να κατανείμουμε τον παραγόμενο πλούτο πιο δίκαια.	1. Επιστημολογικό 2. Δικανικό
B) Στην πολιτική, οι τηλεπικοινωνίες συνιστούν τα νεύρα της Δημοκρατίας. Η άμεση και πλουραλιστική δημοσιοποίηση των πολιτικών ειδήσεων, καθώς και οι τηλεμεταδιδόμενες συζητήσεις και τα πρόχειρα δημοψηφίσματα δυναμώνουν, νομίζω, τη συμμετοχική δημοκρατία.	3. Διαφημιστικό
Γ) Οι “βιοταινίες” (biofilms) είναι γλοιώδεις βακτηριακές κοινωνίες και προκαλούν επιμένουσες μολύνσεις. Από περιδοντίτιδα και ωτίτιδες ως τη θανατηφόρο κυστική ίνωση, είναι αδύνατον να καταπολεμηθούν με αντιβιοτικά. Όχι μόνο εμποδίζουν τη διείσδυση του αντιβιοτικού κάτω από το γλοιώδες στρώμα τους αλλά μέσα σ’ αυτό ορισμένοι από αυτούς τους μικροοργανισμούς έχουν δημιουργήσει περιοχές όπου διαβιούν σε ληθαργική κατάσταση, έχοντας δηλαδή περιορίσει τον μεταβολισμό τους στο ελάχιστο.	4. Πολιτικό 5. Δοκιμακό
Δ) Το τελευταίο επίτευγμα της τεχνολογίας των τηλεπικοινωνιών σάς αξίζει. Αποκτήστε το.	

Αντιστοίχιση .....

Τρόποι πειθούς .....

(Το απόσπασμα Β) ανήκει σε άρθρο του Θ. Π. Τάσιου με τίτλο “Κοινωνία και επι-κοινωνία” στο ένθετο της εφημερίδας “Η Καθημερινή”, 16.5.99.)

II. ΤΡΟΠΟΙ ΠΕΙΘΟΥΣ

Π. Α. Επίκληση στη λογική

Π.Α.1. Επιχειρήματα και τεκμήρια

Π.Α.1.1. Ερώτηση ελεύθερης ανάπτυξης

Εν μέσω ακουσμάτων και διαβασμάτων σχετικά με τη δύναμη της εικόνας και την αμεσότητα των τηλεοπτικών μεταδόσεων, συναντάτε την ακόλουθη άποψη:

Απαραίτητη και χρήσιμη η τηλεόραση, δεν μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να αναπληρώσει τις εφημερίδες. Γιατί ο προφορικός λόγος φεύγει και χάνεται και είναι αδύνατον να «ζαναδιαβάσεις» αυτό που άκουσες, εάν επιδιώκεις την εμπειριστατωμένη έρευνα σε συνδυασμό με το ουσιώδες και τις ερμηνευτικές αποχρώσεις. Ναι, η εικόνα μιλάει αλλά δεν εξηγεί.

(Από άρθρο της Μ. Παπαδοπούλου με τίτλο «Πάσχα με ιπτάμενα τέρατα», στην εφημερίδα «Τα Νέα», 13.4.99)

Να υποθέσετε ότι αξιοποιείτε το περιεχόμενο αυτής της παραγράφου σε μία δημόσια συζήτηση σχετικά με τη θέση της εικόνας στη ζωή μας. Στη συζήτηση αυτή υποστηρίζετε την άποψη ότι ο ηλεκτρονικός τύπος, όσο χρήσιμος και αν είναι, δεν μπορεί να αναπληρώσει τα κείμενα των εφημερίδων. Να ετοιμάσετε τα λεγόμενά σας (προσχεδιασμένος προφορικός λόγος), τα οποία δεν θα υπερβαίνουν τις 300 λέξεις, αναπτύσσοντας τους συλλογισμούς σας και χρησιμοποιώντας όποιο ή όποια είδη τεκμηρίων θεωρείτε κατάλληλα για την περίπτωση.

Π.Α.1.2. Ερώτηση σύντομης απάντησης

Να συμπληρώσετε τα κενά στις στήλες του ακόλουθου πίνακα με τα ελλείποντα στοιχεία κάθε συλλογισμού. Έπειτα, να χαρακτηρίσετε το είδος κάθε τεκμηρίου (παράδειγμα, αλήθεια, γεγονός, αυθεντία, στατιστικά στοιχεία κτλ).

Α: ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΕΣ	Β: ΤΕΚΜΗΡΙΑ	Γ: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ
<i>Η εξέλιξη κινείται με ιδέες και οράματα που ζητούν να πραγματοποιηθούν.</i>		
	<i>Παρακολουθώντας ορισμένα τηλεοπτικά προγράμματα τα παιδιά μεγαλώνουν με την πεποίθηση πως ο Ηρακλής ήταν ένας παλικαράς του γυμναστηρίου με το σώμα και το μυαλό κατεστραμμένα από τα αναβολικά και πως στην αρχαία Αθήνα κυκλοφορούσαν πρωτόγονες φηγούρες σαν τη Ζίνα που εξόντωναν κέρβερους με λείζερ.</i>	
		<i>Συνεπώς, με τους διαγωνισμούς ομορφιάς το γυναικείο φύλο κάνει γενναία βήματα προς τα πίσω.</i>

Χαρακτηρισμός των τεκμηρίων .....

Π.Α.1.3. Ερώτηση συνδυασμού σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

Αφού διαβάσετε το ακόλουθο κείμενο, να απαντήσετε στις ερωτήσεις που δίνονται μετά από αυτό.

Ποιος θα πλύνει σήμερα τα πιάτα;

Οι αρσενικοί ας πάψουν να ονειρεύονται τη γλυκιά τηλεοπτική αποχαύνωση. Επιστρέφοντας στο σπίτι, θα πλύνουν τα πιάτα και θα βάλουν πλυντήριο. Ο νόμος πρέπει να υποχρεώνει τους συζύγους να μοιράζονται εξίσου τις δουλειές του σπιτιού, εφόσον εργάζονται και οι δύο. Αυτό απαιτεί το κόμμα των Πρασίνων⁵ στη Γερμανία, υποστηρίζοντας ότι έτσι συμβάλλει στην ενίσχυση της ισότητας ανάμεσα στα δύο φύλα.

Ωστόσο, η προσπάθεια να ρυθμιστούν οι ιδιωτικές σχέσεις διά νόμου συνιστά αναδρομή σε μεσαιωνικές πρακτικές. Ανεξάρτητα όμως από αυτό, αν οι Πράσινοι ήθελαν πράγματι να απελευθερώσουν τη γυναίκα από την εθιμική προσδοκία να φροντίζει το σπίτι, θα έπρεπε να νομοθετήσουν πως σε καμιά περίπτωση οι παντρεμένες γυναίκες -και όχι μόνο οι εργαζόμενες- δεν είναι υποχρεωμένες να κάνουν τις δουλειές του σπιτιού. Όσοι αρσενικοί έχουν αντίρρηση ας ... βρωμίσουν.

Αυτό που επαγγέλλονται οι βουλευτές των Πρασίνων αποκαθιστά φαινομενικά τη δικαιοσύνη, περιορίζει όμως την ελευθερία των συζύγων. Φαινομενικά, γιατί αφορά μόνο τις εργαζόμενες -κάτι που αντιτίθεται στον οικουμενισμό του Διαφωτισμού- και θεσμοθετεί έμμεσα την υποχρέωση των μη εργαζομένων γυναικών να κάνουν τις δουλειές του σπιτιού, διαιωνίζοντας την υποτέλειά τους. Άρα, οι Πράσινοι ενδιαφέρονται να αποκαταστήσουν την ισότητα μεταξύ των συζύγων μόνο στον επαγγελματικό στίβο. Αν τα καθήκοντα των γυναικών στο σπίτι περιοριστούν, αυτές θα αποδίδουν καλύτερα στην επιχείρηση. Αυτό μπορεί να ευνοήσει την καριέρα τους, ευνοεί όμως και την απόδοση του κεφαλαίου -για όσους θυμούνται τους κλασικούς οικονομολόγους. Μήπως τα λεγόμενα “προοδευτικά” κόμματα της Ευρώπης τελούν σε πλήρη σύγχυση;

(Άρθρο, ελαφρά συντομευμένο και διασκευασμένο, του Π. Γαλιατσάτου, σε μόνιμη στήλη με τίτλο “Μια ιστορία”, στην εφημερίδα “Τα Νέα” 29.5.99)

---

⁵ Έτσι ονομάζεται το κόμμα των οικολόγων στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

- α) Αποδίδοντας τους συλλογισμούς του κειμένου που μόλις διαβάσατε και συμπληρώνοντας τον κατωτέρω πίνακα, να διατυπώσετε το επιχείρημα υπέρ του εν λόγω νόμου και δύο από τα επιχειρήματα εναντίον του νόμου αυτού.

Επιχείρημα υπέρ του νόμου	
Προκείμενες	
Συμπέρασμα	
Επιχειρήματα εναντίον του νόμου	
Προκείμενες	
Συμπέρασμα	
Προκείμενες	
Συμπέρασμα	

- β) Να αναγνωρίσετε το είδος των τεκμηρίων (παραδείγματα, αλήθειες, γεγονότα, αυθεντίες κλπ) που χρησιμοποιεί ο συντάκτης του κειμένου, για να υποστηρίξει τα επιχειρήματά του.

- γ) Ποια είναι η δική σας γνώμη για τον νόμο στον οποίο αναφέρεται το κείμενο ή και για παρόμοιους πιθανούς νόμους; Να την υποστηρίξετε σε 200 περίπου λέξεις, σε μια επιστολή προς τη εφημερίδα, διαμαρτυρόμενοι για τον νόμο ή επικροτώντας τον. Μπορείτε να αναπτύξετε δικά σας επιχειρήματα ή και να αξιολογήσετε αυτά του κειμένου.

Π.Α.1.4. Ερώτηση αντικειμενικού τύπου

Να αντιστοιχίσετε τα κείμενα της στήλης Α με το είδος των τεκμηρίων που περιέχουν, όπως παρουσιάζονται στη στήλη Β. Ένα ή περισσότερα από αυτά τα κείμενα είναι πιθανό να αντιστοιχούν σε περισσότερα από ένα στοιχεία της στήλης Β'. Ένα στοιχείο της στήλης Β δεν θα χρειαστεί.

Α: ΚΕΙΜΕΝΑ	Β: ΕΙΔΟΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΝ
<p>α) <i>Όπως λέει ένα λαϊκό γνωμικό, η ευφροσύνη γεννιέται, δεν γίνεται. Και πώς μπορεί να το αντικρούσει κανείς, όταν σκέφτεται εκείνο τα εξαιρετικά χαρισματικό παιδί, τον Αμαντέους Μότσαρτ, το οποίο, σε ηλικία 6 ετών, το 1762, έπαιζε κλειδοκύμβαλο, βιολί και εκκλησιαστικό όργανο και είχε ήδη συνθέσει μικρά μουσικά κομμάτια; Παιδί-θαύμα ήταν και ο Μπλεζ Πασκάλ, ο οποίος στα δέκα χρόνια του γνώριζε τέλεια την ευκλείδεια γεωμετρία και στα 16 του εφεύρε τον υπολογιστή.</i></p>	<p>A) Αυθεντία</p> <p>B) Αλήθεια</p>
<p>β) <i>Ο Πιερ Πάολο Παζολίνι είπε ότι η τηλεόραση έχει τεράστια ευθύνη στο μούδιασμα των πνευματικών και ηθικών ικανοτήτων των σύγχρονων ανθρώπων, επειδή είναι όργανο εξουσίας και καθαυτό εξουσία η ίδια. Επειδή δεν είναι μόνο ένας χώρος μέσα από τον οποίο περνούν τα μηνύματα, μα και ένα κέντρο επεξεργασίας των μηνυμάτων αυτών.</i></p>	<p>Γ) Παράδειγμα</p>
<p>γ) <i>Να κλείσουμε την τηλεόραση, γιατί ευθύνεται για την κατάρρευση των ανθρώπινων σχέσεων. Σε πειράματα που έγιναν πρόσφατα έβαλαν μια τηλεόραση μέσα στο κλουβί όπου ζούσε μια οικογένεια πιθήκων. Ύστερα από λίγες μόνο εβδομάδες ο πατέρας καθόταν όλο και περισσότερο μπροστά στην οθόνη, η μητέρα άρχισε να αδιαφορεί για τα μικρά της, ακολουθώντας το παράδειγμα του αρσενικού και τα μικρά άρχισαν να εμφανίζουν συμπτώματα κατάθλιψης.</i></p>	<p>Δ) Δεδομένο - αποτέλεσμα έρευνας</p>
<p>δ) <i>Να κλείσουμε την τηλεόραση γιατί δεν είμαστε φτιαγμένοι γι' αυτήν. Δεν είμαστε φτιαγμένοι για να παρακολουθούμε τόση ώρα μια πηγή παλλομένου φωτός. Είναι σαν να καθόμαστε όλη την ημέρα με τα μάτια καρφωμένα στον ήλιο. Προκαλεί εγκεφαλικές αλλοιώσεις και καταστρέφει τα μάτια.</i></p>	<p>E) Στατιστικά στοιχεία</p>

Αντιστοίχιση .....

(Τα αποσπάσματα β), γ) και δ) είναι από άρθρο των Δ. Π. Γαλάνη & Ν. Καραγιάννη με τίτλο "50

λόγοι να μη βλέπουμε τηλεόραση”, στην εφημερίδα “Το Βήμα”, 7.3.99.)